

ЕСТЕТИЧНІ КАТЕГОРІЇ В ЛІТЕРАТУРІ

УДК 821.111(17)''17''Свіфт, 821.161.2 Рильський
DOI 10.31494/2412-933X-2018-1-6-9-19

The beautiful and the ugly in early lyrics by Maxim Rylsky:
the comparison with the selected poetry of Jonathan Swift

Прекрасне і потворне у ранній ліриці Максима Рильського:
порівняння з вибраною поезією Джонатана Свіфта

Olga Smolnytska,

Candidate of Philosophical
Sciences, Senior Researcher, the
member of ICOM

mytholog7@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-9864-1727>

Maxim Rylsky Literary-Memorial
Museum in Kyiv,

✉ 7 Maxim Rylsky St., Kyiv,
Ukraine, 03039

Ольга Смольницька,

кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник,
член ICOM

Київський літературно-
меморіальний музей Максима
Рильського,

✉ вул. Максима Рильського, 7,
м. Київ, Україна, 03039

Original manuscript received September 17, 2018

Revised manuscript accepted October 12, 2018

ABSTRACT

The article for the first time proposes a comparison of aesthetic categories of the beautiful and ugly in the early lyrics of Maxim Rylsky and in the poem "Phyllis, Or, The Progress of Love" of Jonathan Swift. Because J. Swift had already been involved in the Ukrainian context and belonged to the period that was of interest to M. Rylsky, there is an appeal to English-language discourse. This is also motivated by the knowledge of the English language by M. Rylsky. The both authors used in their texts a mockery of the degenerated love genre, stamped Romantic, parodying, and an unobtrusive depiction of immorality. The influence of the French decadence, which was paid special attention, is also isolated in M. Rylsky. The methods of the research are: comparative literary studies, translation studies, thesaurus, genderologic, symbolic analysis, the historical context is emphasized. There are such concepts: sin, poison, etc., the synthesis of Eros and Thanatos is lighted up. The emphasis on the relationship with the lyrics of A. Blok is made. Also the high and low, goodness and evil, tragic and comic, authentic and artificial (fake), beauty and beautifulnes categories, decorative art in the texts of M. Rylsky, and others like that, are analyzed. At the forefront are figures of bohemian aesthetics, hero and antihero (the devil and the lyrical hero; Hamlet and Polonius), flesh-peddler in her different hypostases – from Carmen as a romantic heroine to the prostitute. The permanent images of M. Rylsky's poems are researched. Shakespeare's discourse in the texts of this poet has also explored. Isolated aristocracy, irony, creativity is highlighted as sublimation. A special state of ecstasy is considered, for the first time hypnagogia in the poems of M. Rylsky is distinguished. The investigation proves that the sacral can be drawn as a profane,

and vice versa. But it is emphasized on the physiology of J. Swift's poetry because of different conditions for the creation of the works of both authors. The quotations from the poem of J. Swift are given in the original and in the Ukrainian translation by Maksym Strikha.

Keywords: *poetry, poem, comparison, beautiful, ugly, translation, symbolism.*

Вступ. Прекрасне і потворне як естетичні категорії не раз обігруються в мистецтві, а часто і постають як взаємодія, подібно до Еросу і Танатосу, білого – чорного, добра – зла та інших бінарних опозицій (які насправді можуть іти в парі), оскільки без однієї складової неможливо зрозуміти іншої. Це стосується ранньої творчості М. Рильського (1895–1964), а саме, періоду, позначеного впливом символізму – до захоплення неокласицизмом у 1920-х рр.

Як зазначав продовжувач неокласичної традиції в перекладі, поезії та перекладознавстві М. Стріха, у ранній ліриці М. Рильського спостерігається *"ризикована відвертість... у чийх віршах могли мирно сусідити шляхетний Трістан, який сідлає коня, "теплі дні збирання винограду", в які "добре бути молодим", – і "самогону кварта" разом із повією "із золотою папіроскою у намальованих губах"* [Стріха, 2006, с. 7]. Дослідник підкреслює: *"Автор цих рядків жодною мірою не є святенником, і ця різновекторність робить для нього Рильського лишень цікавішим"* [Стріха, 2006, с. 7]. Таким чином, у поезії М. Рильського немає однобічного або інфантильного погляду на життя, а певний епатаж (проте без виразного змалювання бруду заради бруду) зумовлюється молодістю та впливами. Це особливо цікаво під час контекстуального розгляду.

Слід зазначити, що неокласицизм і дотичні до нього явища постійно досліджуються в сучасній і зарубіжній гуманітаристиці. Це праці В. Агеевої, С. Білокона, О. Брискої, О. Бросаліної, В. Брюховецького, Н. Гаврилюк, О. Гальчук, Л. Демської-Будзуляк, І. Дзюби, М. Жулинського, "сьомого неокласика" І. Качуровського (1918 – 2013), Ю. Ковалева, В. Колесник, Л. Коломієць, Н. Костенко, Н. Котенко, Р. Мовчан, В. Моренця, С. Павличко (1958 – 1999), В. Панченка, Г. Райбедюк, Л. Сірик (Люблін), О. Смольницької, Е. Соловей, М. Стріхи, О. Томчука, Я. Цимбал та ін. Проте слід звернути більшу увагу на естетичні категорії в перших збірках М. Рильського до його арешту, оскільки рання творчість поета виразно демонструє знання філософії й побудована на її засадах. Також в українській гуманітаристиці (і письменників, і перекладачів, і науковців) останнім часом спостерігається інтерес до британської поезії діб бароко, Реставрації, класицизму тощо. Відтак, також цікаво здійснити порівняння із зазначеним віршем Дж. Свіфта, тому що, попри відсутність безпосередніх взаємовпливів, ці тексти мають спільну основу. До уваги в дискурсі беруться лише подібні риси. На жаль, на протипагу неокласикам, українською поезія Дж. Свіфта стала, відповідно, перекладатися та досліджуватися лише нещодавно ([Стріха, 2017, с. 208 – 209], [Трош, 2016]; рукописний архів О. Смольницької), не

кажучи про те, що досі цей письменник як поет маловідомий навіть в англomовній культурі (лакуни в українській свіфтіані висвітлено: [Смольницька, 2017: 141 – 150], [Смольницька, 2017: 210 – 217]).

Мета статті – з'ясувати прекрасне і потворне в ліриці раннього М. Рильського і вірші Дж. Свіфта "Філіліс, або Поступовування у Любові". Англomовний твір обраний і з огляду на знання М. Рильським англійської мови (якої він навчався ще в київській гімназії Науменка) і переклади ним В. Шекспіра. **Завдання:** 1) дослідити вплив декадансу і загальний контекст, відбитий у ліриці М. Рильського; 2) проаналізувати жіночий образ із позицій прекрасного/потворного, високого/низького, з'ясувавши паралелі з О. Блоком та ін.; 3) зіставити означений образ із Філіліс у вірші Дж. Свіфта; 4) виокремити елементи пародії на вирождені жанри в обох авторів. Незважаючи на неминучу різницю в заявлених текстах, ці твори мають спільні риси в контексті. Основний матеріал аналізу – збірки "Під осінніми зорями" (1918, 1926) та "Гомін і відгомін" (1929). **Методи та методики дослідження.** Аналіз: текстуальний, контекстуальний, компаративний, символічний, ґендерологічний, перекладознавчий (у тому числі тезаурусний). У ході дослідження задіяні такі блоки: український, французький, російський, англо-ірландський.

Результати та дискусії. У ранній ліриці поет часто стоїть на засадах французького декадансу, що зумовлено освітньою базовою, оскільки, як сам зізнався М. Рильський, найкраще він знав саме французьку мову. Ця мова тривалий час була "провідником" для багатьох жанрів перекладної літератури, від художньої до філософської. Володіючи французькою з дитинства і вільно читаючи літературу нею, поет не міг не знати модного тоді символізму, з причин статевого дозрівання обравши декадансовий напрям. Вірші М. Рильського раннього періоду поєднують гедонізм і відчуття Танатосу. Деякі вислови з лірики стали афоризмами – наприклад: "*Люблю отруту, сховану в лілеї*" [Рильський, 1983: 95]. Узагалі слова "*отрута*", "*яд*" (у напої, квітах, сонці тощо, відомий уже цитований вірш "Голос отрути") і "*еріх*" ("*Поки еріх – солодка таємниця...*") [Рильський, 1983: 98] – провідні символи у раннього М. Рильського, що зумовлено не так біографією, як і відчуттям зогнівання доби (від Бодлера – "*отрутні мрії та отрутні квіти*" [Рильський, 1983: 133]), і романтичною літературою, і навіть аристократичним походженням. Поет змальовує буденність, яка може бути потворною (на стінах "*непристойні рисунки, / Для когось дотепні й смішні*" [Рильський, 1983: 125] – "Весела серенада", "дівчата п'яні", "грішний вертел", потяг до самогубства – "*Коли в холодну, мокру ніч мене / Знайдуть під тином*" [Рильський, 1983: 126] – нагадує молодецьку браваду, ігри у смерть, тощо), але вона підкреслює красу натхнення чи іншої реальності, або навіть стає її поштовхом чи запорукою. Virізняється танатологічний дискурс – у вірші "Біле й червоне" синтезуються символічне і буденне: "*Білий диявол із червоним ротом / Своє лице до мене нахляє / І ввічливо – мов льокай за табльдотом – /*

Мені отрути в кубок наливає” [Рильський, 1983: 126]. Тут і бодлерівський, і навіть вайлдівський дискурс. Диявол часто згадується у символізмі, але тут це слово може мати й переносне значення. Білий колір означає смерть (у тому числі шкіру трупа), або ще й загальну нездорову блідість, зумовлену розгульними ночами. У тексті – два кольори – білий і червоний (останній – вино і кров). У другій (та останній) строфі білий – місяць (навіть чи романтичний символ, оскільки у міфології це теж смерть або потойбічний світ), який *“зачервониться”* [Рильський, 1983: 126], а герой умре. Червоний рот – або п'яний, спраглий, або нафарбований (за доби Срібного віку в богемних колах була мода на косметику і в чоловіків – наприклад, М. Кузмін; жінки могли занадто густо, декоративно фарбуватися – Іда Рубінштейн). Також ця деталь викликає асоціації з вампіром. (Докладніше контекстуальний аналіз і компаративний з віршами А. Ахматової і В. Шилейка на схожу тематику: [Смолярницька, 2018: 11 – 23]).

Мотив отрути є і в інших поезіях, але, що цікаво, у «Сонеті нудьги й бажання» (1920) вже відсутній страх, а є бравірування, оскільки ліричний герой прагне жити повноцінним життям (якого не знаходить у реальності) та інтуїтивно відчуває повноцінну смерть: *“Хоч би чарок, хоч би пороків ряд, / Хоч би у перстні золотому яд, / Хоч би удар веселого стилета!”* [Рильський, 1983: 151]. Удар кинджалом (стиллетом) або смерть від отрути – типові аристократичні способи вбивства чи самогубства. Згаданий образ Кармен лише позірно означає кохання, оскільки героїня П. Меріме і опери Ж. Бізе вмирає, убита Хосе. А стилет “веселий”, оскільки видає войовничу натуру аристократа і любов темпераментного ліричного героя до життєвих бур.

Є й інші творчі пошуки. У вірші “Бодлер” (1920) про *“химерні квіти зла”* [Рильський, 1983: 168] загальний розпад доби і пошук нових творчих форм підкреслюється оксюмороном: *“В пекельному раю [виділення моє. – О. С.] його душа жила”* [Рильський, 1983: 168]. Ключові слова для розуміння цього дискурсу – *«нездійснені бажання і неживі ідеї»* [1, с. 168], а принцип Бодлера висвітлено символічно, останнє риторичне питання точно виражає тенденцію декадансу: *“І бачити в вині безстидної таверни / Вино Причастія, єдину кров Христа... / Хіба таке життя, потворне і химерне, / Не зветься: краса?”* [Рильський, 1983: 168]. Тут можна згадати і російську поезію Срібного віка – літературного вчителя М. Рильського І. Анненського, у вірші якого “Петербурґ” прямо сказано: *“...бажань безсенсовних отрута”* [Стриха, 2017: 708] (переклад М. Стрихи). У вірші “Гейне” (або, правильніше, “Гайне”, 1920), трагізм доведено до кінця, завдяки іронічному тлу, буфонаді: *“Арлекін з трояндою в руці / Йде серед буйного карнавалу. / Щоки й чоло у смішній муці, / А в очах далекий відблиск жалю. / Правда, смішно вірити й любить...”* [Рильський, 1983: 167]. Вірш побудовано на оксюморонах (*“смішна мука”*), оскільки поет сприймається натоплом як блазень. Арлекін *“сміється, щоб не заридать”* [Рильський, 1983: 167], нікому не віддасть *“кривавої*

троянди” [Рильський, 1983: 167], тобто своєї вистражданої творчості. Тут троянда автоматично співвідноситься із серцем – недарма вона кривава. Цей твір присвячено певною мірою розчаруванню в житті: поколінню *fin de siècle* здається, що воно втомилосся від життя і не пізнає нічого нового (звідси різноманітні експерименти, захоплення опіумом, кокаїном, алкоголем, відкриття епатажних салонів тощо; тексти – або вдосконалення форми, філігранність у пошуках нового змісту, або ж навпаки – ламання форми). Натомість для М. Рильського гарантами збереження психіки стають означники нормальності: природа, класика, звичайні речі, дорогі ліричному герою і автору (“фортеп’яні”, троянди, “удки”, тобто вудки, тощо). Цей потяг до норми зумовив логічне перетікання у неокласичне річище.

Також не варто забувати, що М. Рильський називав одним зі своїх літературних учителів О. Блока, популярного за життя, особливо під час розквіту Срібного віку. Певні паралелі можна простежити в символіці, куртуазній тематиці, а також в описі натхнення як екстазу, для реалізації якого потрібне сп’яніння (як у суфіїв). Останнє можна розуміти і буквально, і переносно. В О. Блока таких поезій досить багато: знаменита “Незнакомка” (“Незнайомка”), де дія відбувається в ресторані серед п’яниць, і тому образ самої незнайомки може сприйматись як галюцинація чи жінка легкої поведінки; “Я пригвожден к трактирной стойке. Я пьян давно...”, або інший відомий вірш – “В ресторане” (“У ресторані”, безперечно, знаний М. Рильському), де гранично змальовано марноту й пропалювання життя, символом чого стають п’ятка і спів циганки (як пародія на романтику) [Смолярницька, 2018: 1182 – 1204]. Контраст – нещасливе кохання (фатальна жінка – один із символів у поезії О. Блока і раннього М. Рильського) та розпад навколо. Ця тенденція йде ще від декадансу (модний тоді Ш. Бодлер). Сакральне може виявитися профанним, ілюзорна незнайомка, ідеал – конкретно повією, тобто груба реальність втручається у мрію. Поет розчарований, але водночас може сублімувати власні страждання творами. Також важливо, що ліричний герой і О. Блока, і М. Рильського часто перебуває в стані гіпнагогії, тобто своєрідного напівсну, коли свідоме ще контролює дійсність, але перед сном уже втручаються образи несвідомого, і може відбуватися візуалізація уявного образу, про що сновидець не може сказати, чи це дійсність, чи сновидіння. Тобто це перехідний стан, помежів’я, головне в якому – ірраціональність.

У пізнішій творчості (збірка “Крізь бурю й сніг”) помітний відхід од декадансу – наприклад, у вірші “*Ти зацлована, заплъована, / Фарбована – і нежива...*” [Рильський, 2015: 161], де брудній реальності протиставляється краса класичного мистецтва (“*А ми от слухали Бетговена*” [Рильський, 2015: 161] – до речі, одного з улюблених композиторів М. Рильського). Кінцівка показує грубу реальність, яка не має нічого спільного з мистецтвом: “*Йди, проклята, йди на шлях, / Із золотою папіроскою / У намальованих губах*” [Рильський, 2015: 161] (слово “губи” тут узято навмисно, оскільки “вуста” мають високе

забарвлення). Це можна підсумувати як прощання з блоківською Незнайомкою і взагалі з декадансом. Зображена М. Рильським героїня нагадує і повію, і претензійну декадентку.

У збірці “Гомін і відгомін” (1929) цей образ варіюється. Один із віршів починається романтично, дещо штамповано: “Струмистий чорний шовк, лукаво-ніжний стан...” [Рильський, 1983: 294]. Але далі стає зрозуміло продажність описуваної красуні: “пещені і ситі городяни” сприймають її як власність: “*Один обчислює: а скільки б то червінців / Могло це обійтись?*” [Рильський, 1983: 294]. Образ повії змальовано кількома штрихами: вона, “*припудрено-бліда, / Прийма однаково чужинців і злочинців*” [Рильський, 1983: 294]. (Тут ідейний перегук з проаналізованим вище віршем “Ти заціпована, заплъована...”: про жінку з нової збірки так само можна сказати: “*Фарбована – і нежива*” [Рильський, 201: 161]). Героїня (куртизанка? просто вулична повія? утриманка?) бліда – і зовнішньо (пудра), і внутрішньо (можливо, збентеженість, або навіть презирство до оточення). У цей період М. Рильський часто звертається до опису гриму як до ознаки несправжності. Автор підсумовує знижений контекст у заключній строфі, підкреслено зневажено кажучи: “*Хай про кохання там міркують мудреці, / Нехай на неї хтось і сіє, і збирає, – / Про це їй байдуже. Як полум'я, палає / Вахляр цяцькований в цяцькованій руці*” [Рильський, 1983: 295]. Блідість і полум'я (тобто біле і червоне) – як у вищезитованому вірші про диявола з червоним ротом. Блідість може бути викликана і розгульною ніччю, наркотиками (морфієм, опіумом) тощо. Полум'яний вахляр викликає асоціації з циганкою – Кармен, Есмеральдою. Повторення епітета “цяцькований” підкреслює штучність, несправжність, підробленість героїні. Тобто замість краси в образі постає красивість (ось чому автор не цурається декоративності), або ж краса лише фізична, бо ж саме так на героїню й дивляться чоловіки, не бачачи в ній індивідуальності. Можна здійснити розгляд в історичному контексті, оскільки повія у цих віршах може бути навіть не літературним, уявним образом, а й конкретним – досить згадати повість (чи роман) О. Купріна “Яма”, де описано київську проституцію, якраз у період, близький дитинства й юності М. Рильського та інших поетів.

Інший компаративний аспект – англо-ірландський. Пропонується зіставити вищеназану лірику з віршами Дж. Свіфта. Цей письменник, якому належать сатирично-дидактичні вірші на адресу дівчат (у гострій формі наведено не так висміювання неправильної поведінки, як застереження від помилок), у поезії 1716 р. “Філліс, або Поступовування у Любові” (“Phyllis, Or, The Progress of Love” [Swift, 1814]) наводить цікаву стилізацію. По-перше, в образі Філліс може вгадуватися реальний прототип (попри умовно-поетичне ім'я давньогрецької міфологічної героїні, популярне ще з доби Мольєра як Філліда, від “кохання”, “любов”; це також пасторальне ім'я – детальніше: [Трош, 2016: 99]). Сама героїня – пародія на романтичну, але її інтерес до чоловіків підкреслено знижений: “*Desponding Phillis was endu'd / With ev'ry Talent of a Prude, /*

She trembled when a Man drew near; / Salute her, and she turn'd her Ear: / If o'er against her you were plac'd / She durst not look above your Waist; / She'd rather take you to her Bed / Than let you see her dress her Head [Swift, 1814: 11]. У перекладі М. Стріхи відтворено лицемірство персонажа: *"Філіс єство на повен зрїст / Манїрницї позначив хист: / Ніде мужчини не проґавить, / А вухо враз туди наставить; / Як стрїнете її ви де, – / Вона очей не підведе, / І швидше в ліжку з вами ляже, / Ніж вранці будуар покаже"* [Стріха, 2017: 208] (у першій, недрукованій, редакції – *"Нїж зачіску свою покаже"* [Трош, 2016: 99], хоча в будуарі дами якраз і здійснювали зачісування, убирання тощо; показати зачіску чи ноги, як і процес одягання, тоді було верхом непористойності, натомість подвійний стандарт патріархальної моралі імпліцитно заохочував незаконні зв'язки: головне було робити це потай і вдавати незнання життєвого бруду – ось чому Філіс *"швидше в ліжку з вами ляже"* [Стріха, 2017: 208]). По-друге, у творі висміюється захоплення недосвідченою дівчиною любовними романами, і далі – виразна пародія на них з одверто іронічним тоном (*"Служниця глянуть поспїшила, / Листа чи Філіс не лишила, / І, звісно, бачить папірця: / Послання донї до отця. / (Се завше пишуть у романах, / Коли тікають до коханих"* [Стріха, 2017: 208]). Як наслідок – відмова Філіс нареченому (просто як у *"Кумедних манїрницях"* Мольєра) та втеча від батьків з негідним коханцем, якого автор прямо називає *"лотром"* (*rogue* [Swift, 1814: 113]), а героїню – *"бл...ддю"* (*"whore"* [Swift, 1814: 113]; але М. Рильський не опускався ні до нецензурної, ні до просторічної лексики). Тут ще й явна пародія на куртуазний культ служіння Прекрасній Дамі, оскільки явно не моральних, не романтичних і не героїчних персонажів названо *Lover* і *Dame*. (Зіставлення оригіналу і перекладу: [Смольницька, 2017: 141 – 150]) (а куртуазна тематика інтерпретується в творах М. Рильського). Текст демонструє, що жодної романтики в такому співмешканні немає, і Філіс утримує альфонса (*"Бо в жінки – місія велика: / Утримувати чоловіка; / Як ще й на пранці хворий він, / Гаман потрібен не один"* [Стріха, 2017: 209]). По-третє, цей вірш можна сприймати і як пародію на високу літературу – наприклад, на Шекспірову трагедію *"Ромео і Джульєтта"*: опис пристрасних почуттів, заборона батьків як завада закоханим, потайний шлюб (у шекспірівських героїв – без батьківського благословення і свідків; згадується й сюжетність лицарських романів, у тому числі про Трістана та Ізольду), через свою таємність незаконний, який трансформується у звичайне співмешкання (свіфтівські герої). Тобто, з одного боку, Дж. Свіфт продовжує шекспірівський і взагалі класичний дискурс, і ця пародія впізнавана, а з іншого – сперечається з класикою, тим самим досягаючи особливо влучної сатири та іронії. Описана ним героїня може скласти пару жіночому персонажу в М. Рильського, яка *"фарбована"* і з *"золотою папіроскою"* (особливо якщо уявити манірну даму). Обидва письменники мали класичну базу, і це дозволяло їм вільно полемізувати з традиційністю, особливо у випадку виродження жанру (Дж. Свіфт явно

висміює любовні романи й узагалі чутливу літературу, у цьому будучи “колегою” Сервантеса з його “Дон Кіхотом”, де пародія – на лицарські романи).

Шекспірівський дискурс, який може бути цікавим для конкретного дослідження – але суто трагічний, – є в окремих віршах М. Рильського. Так, у збірці “Гомін і відгомін” є багато в чому автобіографічний і зумисно спочатку побудований на сучасності, навіть буденному, вірш “Принц данський (Під хвилю зневіри)”, де постає колізія Гамлета і Полонія (в образі якого ліричний герой і поет змалювали своїх ворогів, у тому числі критиканів): “А пам’ятаєте: / – Де ж це Полоній, принце? – / Він за вечерею. – / Він їсть? – / Його їдять” [Рильський, 1983: 293]. Це виразна потворність, оскільки в оригіналі Гамлет дає пояснює Клавдію, що Полоній став їжею для хробаків (докладніше: [Смольницька, 2018: 196 – 200]). Тобто потворне (тлін, хробаки, зрештою – убивство) і скороминуще сусідує із вічним, а, отже, і тут є елементи філософії.

Висновки. Здійснений аналіз виявив подібність принципів названих творів у згаданих поетів. Помітно виразну сублімацію, уміння іронізувати зі страшної реальності, а також відчуття нерозривності краси і потворного, інтерес до Еросу і Танатосу. Автор підносить над ситуацією та, бачачи її бруд, або висміює, або знаходить свою естетику. Потворне може ставати тлом для підкреслення прекрасного. Це помітно в обігруванні вічних образів (наприклад, Гамлета і Полонія). На особливу увагу заслуговує фемінінний персонаж, який змальовується поетом або високо, або спеціально знижено (і часто в такому зниженні помітна конкретика). Це і земна жінка (можливо, бачена на вулиці), і алюзії на літературних персонажів. Також виявлено схожість з прийомами Дж. Свіфта в змалюванні нездорової романтики та її висміювання – це демонструє спільність творчих принципів. В обох авторів наявна ґендерна проблематика. Обоє поети пародіюють вироджені сентиментальні жанри (що особливо гостро постає у Дж. Свіфта). І Дж. Свіфт, і М. Рильський змогли закути сильний темперамент у строгу канонічну форму, чим досягли ще більшого ефекту. Отже, виявлено то протиставлення, то взаємодію бінарних позицій: прекрасне/потворне, добро/зло, високе/низьке, трагічне/комічне. Робота має перспективу продовження з огляду на складність лірики раннього М. Рильського і потребу компаративних досліджень у цьому напрямку (у тому числі проблеми декадансу). Також перспективне дослідження аристократичної іронії.

Література

1. Рильський М. Зібрання творів : У 20-ти тт. – Т. 1. Поезії 1907 – 1929. Проза 1911 – 1925. – К. : Наук. думка, 1983. – 535 с.
2. Рильський М. На білу гречку впали роси... Лірика. Вибране. 1918 – 1929 рр. / Максим Рильський / Упоряд. Максим Георг. Рильський. – Житомир : Котвицький В. Б., 2015. – 238 с.
3. Смольницька О. Відтворення особливостей нестандартного фемінінного персонажа в українських перекладах вибраних сатиричних поезій

Джонатана Свіфта / Ольга Смольницька // Актуальні питання іноземної філології : наук. журн. / [редкол. : І. П. Біскуб (гол. ред.) та ін.]. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. – №6. – С. 141–150.

4. Смольницька О. О. Відтворення прийомів чорного гумору в українському перекладі: на прикладі вірша Джонатана Свіфта "Death and Daphne" / Смольницька О. О. // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Філологічні науки : [зб. наук. ст.] / [гол. ред. В. А. Зарва]. – Бердянськ : БДПУ, 2017. – Вип. XIII. – С. 210–217.

5. Смольницька О. О. Образ Гамлета у ліриці Максима Рильського: шекспірівський і сучасний контексти / Смольницька О. О. // International Multidisciplinary Conference "Key Issues of Education and Sciences: Development Prospects for Ukraine and Poland". Stalowa Wola, Republic of Poland, 20–21 July 2018. – Vol. 2. – Stalowa Wola : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2018. – P. 196–200.

6. Смольницька О. О. Символ троянди у діалозі текстів української і польської літератури (Максим Рильський – Збігнєв Герберт – Віра Вовк – Тадей Карабович) / Смольницька О. О. // The 5th International conference – "Science and society" (June 15, 2018). – Accent Graphics Communications & Publishing, Hamilton, Canada. – 2018. – P. 1182 – 1204.

7. Смольницька О. О. Спільні засади ранньої лірики Максима Рильського, Анни Ахматової та Володимира Шилейка: контекстуальний аналіз / Смольницька О. О. // The 6th International conference – "Science and society" (August 3, 2018) Accent Graphics Communications & Publishing, Hamilton, Canada. 2018. – P. 11 – 23.

8. Стріха М. Неокласична проща Олени О'Лір / Максим Стріха // О'Лір О. Прочанські пісні : Поезії і переклади / Олена О'Лір. – К. : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2006. – С. 7.

9. Стріха М. Улюблені переклади / Максим Стріха. – Вид. 2-ге, випр. і доповнене. – К. : Пенмен, 2017. – 770 с.

10. Трош С. Еволюція гендерного дискурсу в британській поезії кінця XVII – початку XVIII ст. / Сабріє Трош // Іноземна філологія. – 2016. – Вип. 129. – С. 99–100.

Джерело ілюстративного матеріалу:

Swift J. Phyllis, Or, The Progress of Love (1716) / Jonathan Swift // The Works of Jonathan Swift, D.D.: Miscellaneous poems. Dean of St Patrick's, Dublin; Containing additional letters, tracts, and poems, not hitherto published with notes, and a life of the author, by Walter Scott, Esq. – Vol. XIV. – Edinburgh : Printed for Archibald Constable and Co. Edinburgh; White, Cochran, and Co. And Gale, Curtis, and Fenner, London; and John Cumming, Dublin, 1814. – P. 111 – 113.

References

1. Ryl's'kyy, M. (1983). *Zibrannya tvoriv : U 20-ty tt. T. 1. Poeziyi 1907 – 1929. Proza 1911 – 1925* [The collection of works : In 20 vol. Vol. 1. Poems 1907 – 1929. Prose 1911 – 1925]. K. : Nauk. dumka [in Ukrainian].

2. Ryl's'kyy, M. (2015). *Na bilu grechku vpaly rosy... Liryka. Vybrane. 1918 – 1929 rr.* [The dew has fallen on white buckwheat... The selected lyrics. 1918 – 1929]. Zhytomyr : Kotvyts'kyy V. B. [in Ukrainian].

3. Smol'nyts'ka, O. (2017). *Vidtvorennya osoblyvostey nestandartnoho femininnoho personazha v ukraïns'kykh perekladakh vybranykh satyrychnykh poeziy Dzhonatana Svifta* [The reflecting the features of non-standart feminine character in the Ukrainian translations of the selected satirical poems by Jonathan Swift], Aktual'ni pytannya inozemnoyi filologiyi – Actual questions of the foreign philology. Luts'k :

Sxidnoyevrop. nacz. un-t im. Lesi Ukrayinky, 6: 141–150 [in Ukrainian].

4. Smol'nyts'ka, O. O. (2017). *Vidtvorennya pryomiv chornogo humoru v ukrayinskomu perekladі: na prykladі virsha Dzhonatana Svifta "Death and Daphne"* [The reflecting of black humour approaches in the Ukrainian translation: by example of the poem by Jonathan Swift "Death and Daphne"], *Naukovi zapysky Berdyans'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu. Seriya: Filologichni nauky – The scientific notes of State Pedagogical University in Berdyansk. Issue: Philological sciences. Berdyans'k : BDPU, 2017, XIII, (pp. 210–217) [in Ukrainian].*

5. Smol'nyts'ka, O. O. (2018). *Obraz Hamleta u lirytsi Maksyma Ryl's'kogo: shekspiriv's'kyi i suchasnyy konteksty* [The character of Hamlet in the lyrics of Maxim Rylsky: Shakespeare and common context], *International Multidisciplinary Conference "Key Issues of Education and Sciences: Development Prospects for Ukraine and Poland"*. Stalowa Wola, Republic of Poland, 20–21 July 2018, Vol. 2, Stalowa Wola : Izdavnictvo "Baltija Publishing", (pp. 196–200) [in Ukrainian].

6. Smol'nyts'ka, O. O. (2018). *Symvol troyandy u dialozi tekstiv ukrayins'koyi i pol's'koyi literatury (Maksym Ryl's'kyi – Zbignyev Herbert – Vira Vovk – Tadej Karabovych)* [The symbol of rose in the dialogue of texts of the Ukrainian and Polish literature (Maxim Rylsky – Zbigniew Herbert – Vira Vovk – Tadej Karabovych)], *The 5th International conference – "Science and society" (June 15, 2018). Accent Graphics Communications & Publishing, Hamilton, Canada (pp. 1182 – 1204). [in Ukrainian].*

7. Smol'nyts'ka, O. O. (2018). *Spil'ni zasady rann'oyi liryky Maksyma Ryl's'koho, Anny Akhmatovoyi ta Volodymyra Shyleyka: kontekstual'nyy analiz* [The common principles of the early lyrics of Maxim Rylsky, Anna Akhmatova and Vladimir Shyleyko: contextual analysis], *The 6th International conference – "Science and society" (August 3, 2018) Accent Graphics Communications & Publishing, Hamilton, Canada (pp. 11 – 23) [in Ukrainian].*

8. Strikha, M. (2006). *Neoklasychna proshha Oleny O'Lir* [The neoclassical pilgrimage of Olena O'Lir] [O'Lir O. Prochans'ki pisni : Poeziyi i pereklady – The palmer's songs : The poems and translations]. K. : Vyd. dim "Kyvevo-Mohylyans'ka akademiya" (p. 7) [in Ukrainian].

9. Strikha, M. (2017). *Ulyubleni pereklady* [The favourite translations]. K. : Penmen [in Ukrainian].

10. Trosh, S. (2016). *Evolutsiya gendernogo dyskursu v brytanskiy poeziyi kintsya XVII – pochatku XVIII st.* [The evolution of gender discourse in the British poetry of the late 17th – early 18th cc.], *Inozemna filologiya. – The Foreign Philology, 129: 99–100 [in Ukrainian].*

The illustrative material:

Swift, J. (1814). Phyllis, Or, The Progress of Love (1716). *The Works of Jonathan Swift, D.D.*: Miscellaneous poems. Dean of St Patrick's, Dublin; Containing additional letters, tracts, and poems, not hitherto published with notes, and a life of the author, by Walter Scott, Esq. Vol. XIV. Edinburgh : Printed for Archibald Constable and CO. Edinburgh; White, Cochrane, and Co. And Gale, Curtis, and Fenner, London; and John Cumming, Dublin. (p. 111 – 113) [in English].

АНОТАЦІЯ

Стаття вперше пропонує зіставлення естетичних категорій прекрасного і потворного у ранній ліриці Максима Рильського і вірші Джонатана Свіфта "Філіс, або Поступовування у Любові". Оскільки Дж. Свіфт уже залучений до українського контексту і належав до епохи, яка цікавила М. Рильського, наявне звернення до англomовного дискурсу. Це мотивується і знанням М. Рильським англійської мови. В обох авторів помічено висміювання

виродженого любовного жанру, штампованої романтики, пародіювання, а також неприкрашене змалювання аморальності. У М. Рильського також вичленовано вплив французького декадансу, на що звернено особливу увагу. Пропонуються методи компаративного літературознавства, перекладознавства, тезаурусний, гендерологічний, символічний аналіз, звертається увага на історичний контекст. Виокремлено концепти: гріх, отрута та ін., синтез Еросу і Танатосу. Акцентується увага на взаємозв'язку з лірикою О. Блока. Також аналізуються високе і низьке, добро і зло, трагічне і комічне, справжнє і штучне (підробка), краса і красивість, декоративність у М. Рильського, тощо. На перший план виходять постаті божественного естета, героя і антигероя (диявол і ліричний герой; Гамлет і Полоній), продажної жінки в різних іпостасях – від Кармен як романтичної героїні до повії. Аналізуються "вічні образи" у М. Рильського. Досліджено й шекспірівський дискурс у поета. Виокремлено аристократизм, іронію, творчість висвітлено як сублімування. Розглядається особливий стан екстазу, уперше у віршах М. Рильського виокремлено гіпнагогію. Доведено, що сакральне може замальовуватись як профанне, і навпаки. Але наголошено на фізіологічності поезії Дж. Свіфта через різні умови формування творчості обох авторів. Цитати з вірша Дж. Свіфта як ілюстративний матеріал наводяться в оригіналі та у перекладі Максима Стріхи.

Ключові слова: поезія, вірш, зіставлення, прекрасне, потворне, переклад, символізм.